

MONSENIORUL OCTAVIAN BÂRLEA – O VIAȚĂ CONSACRATĂ BISERICII ȘI ISTORIEI ACESTEIA –

(Partea I)

În domeniul cercetării istorice a specificității ecleziastice românești, puțini au ajuns la performanțele analitice atinse de către această proeminentă figură a intelectualității românești din exil. Fragmentele din opera sa, difuzate mai ales în Italia, Germania și România, mărturisesc doar crâmpoie din ceea ce a constituit și încă mai constituie activitatea surprinzător de vastă, însă foarte puțin cunoscută a sfinției-sale.

Octavian Bârlea este un istoric prin excelență dar, în același timp, este o figură militantă a Bisericii Unite așa cum a cunoscut-o el, înainte de plecarea în străinătate și așa cum ar fi dorit să fie ea, adică potrivit cu tradiția *Unirii celei dintâi*, al cărei adept și mărturisitor a vrut să rămână întotdeauna. E figura prin excelență a istoricului format în ambianța teologico-universitară a Romei, iar ceea ce se constituie într-un caracter confesional, la nivelul întregii sale opere, e preocuparea sa de a vedea mereu raportul Bisericii răsăritene cu Apusul catolic prin prisma unirii religioase.

Această intenție a moseniorului nu se concretizează însă deloc într-un strâmt, irațional și anti-științific *confesionalism*, el nefiind deloc preocupat să arate superioritatea unei confesiuni asupra alteia. E un misionar-istoric al unirii religioase, dar nu unul al absorbirii ortodoxiei bizantine prin occidentalizarea latinizantă.

a) Biografia și factorii decisivi în delimitarea activității sale

(prima parte)

Transilvăneanul român *Octavian Bârlea* s-a născut la 5 mai 1913 în Țara Moșilor, la Mogoș (județul Alba). Părinții săi se numeau Ioan și Maria (născută Costinaș), iar frații săi Ovidiu, Sever, Terezia și Sabina.

Școala elementară a frecventat-o în satul natal (primele trei clase), apoi a mers la Deva (clasa a IV-a, 1922-1923), continuând cu frecventarea altor trei clase la Abrud (1923-1926), una la Baia-de-Arieș (1926-1927), terminând Liceul "Mihai Viteazul" din Alba Iulia (clasele V-VII, 1927-1930). Bacalaureatul l-a susținut în iunie 1930.

Între 1930-1934 Octavian Bârlea a frecventat cursurile Academiei teologice din Blaj, iar din 1 decembrie 1934 până în 15 martie 1936 a lucrat în cancelaria mitropolitană din Blaj, având serviciul de grefier. Din 15 martie până în 15 decembrie 1936 a fost pedagog al internatului *Mitropolit Vancea*, la Veza-Blaj, iar din 15 decembrie 1936 până în 31 octombrie 1937 a fost econom al aceluiași internat. Din 15 aprilie până în 30 septembrie 1937 a funcționat în calitate de secretar *ad interim* al cancelariei mitropolitane blăjene.

Concomitent cu preocupările administrative și-a urmat evoluția în sfera ecleziastică: la 25 martie 1933 a fost făcut lector, la 24 octombrie 1937 a fost sfințit subdiacon și diacon, la Blaj, iar în 26 octombrie 1937 a fost sfințit preot.

O întorsătură fundamentală în formarea spiritual-intelectuală a sinției-sale a fost, fără îndoială, trimiterea sa la studii la *Propaganda Fide* în Roma, neîntorcându-se în România decât în 1977. *Propaganda Fide* era pe atunci un *Ateneo pontificio* (adică o instituție de învățământ superior teologic la nivel inferior *universităților* pontificale). Acolo a frecventat anii III-V de teologie (1937-1940), luându-și apoi doctoratul în această disciplină, la 13 iulie 1943. La 23 martie 1945 și-a luat doctoratul la Institutul Oriental din Roma (condus de iezuiți), în domeniul științelor teologice orientale.

În 1945 și-a luat licența la facultatea de istorie ecleziastică din cadrul Universității *Gregoriana*, celebră în Europa occidentală, fiind unica de acest fel.

A locuit la Colegiul *San Giovanni Damasceno* din Roma (în vremea când și-a luat licența în teologie la *Propaganda Fide*, cu calificativul *Summa cum laude*, la Colegiul român *Pio Romeno*) și a devenit apoi întemeietorul societății "Sfântul Nichita Remesianul".

La 30 octombrie 1945 Octavian Bârlea plecă în Germania, în calitate de asistent al misiunii pontificale ce se ocupa cu refugiații români, iar în 18 ianuarie 1946 deveni conducătorul național în cadrul acesteia, pentru emigranții din Germania și Austria (Kronberg-Taunus).

A prezentat situația acestora printr-o serie de rapoarte trimise monseniorului Carlo Chiarlo. Numărul refugiaților era de aproximativ 40 000, împrăștiați prin lagărele de prizonieri, de unde apoi fuseseră aruncați afară, fiind considerați drept ex-inamici ce ajutaseră războiul împotriva Uniunii Sovietice. Cu ocazia sărbătorilor ocazionate de “Anul sfânt” 1950, Octavian Bârlea organizează două pelerinaje românești la Roma. Încercă să se apropie de preoții ortodocși și împărți ajutoare de tot felul, indiferent de apartenența confesională a celor în nevoie. I-a ajutat pe cei 200 de studenți români din cadrul universităților germane în tipărirea unor studii și la editarea volumelor *România* (Pribeagu-Părău), *Transilvania* (A. Popa), și *Convorbiri* al lui Nae Ionescu și a organizat distribuirea de ajutoare pentru periodicele *Orizonturi*, *Patria* și *Vestitorul*, tipărite în Germania și Austria.

În 1947 intenționa tipărirea în Germania a unui jurnal cu conținut religios și cultural, un gând pe care și l-a împlinit în decembrie 1950, când a început publicarea revistei *Îndreptar*. A colaborat la editarea în Spania a unei *Istории* a Bisericii Române Unite (tipărită apoi în 1952). Pregăti în același timp o broșură despre persecuțiile religioase din România, fiind ajutat de Orendi Hommenau și de către studentul teolog Manfred Plate din Frankfurt.

Pentru el, ca misionar ajutat din plin de către papa Pius al XII-lea, era foarte importantă sublinierea în public a atenției papalității față de problemele românilor. Alte persoane bisericesti care îl ajutau în acea perioadă erau: cardinalul Eugenio Tisserant, Luigi Muench - nunțiu apostolic în Germania, monseniorul Carlo Chiarlo – nunțiu apostolic în Brazilia, cardinalul Samuel Striton – arhiepiscop de Chicago, arhiepiscopul Mc Nicholas de Cincinnati, monseniorul Edward E. Swanstron, preorul Flaviu Popan - care din mai 1950 se ocupa cu păstoria românilor din Bavaria, și mulți alții dintre cunoscuții săi.

Din 13 martie 1947 până în martie 1952 a îndeplinit misiunea de preot-capelan al refugiaților români din Germania și Austria, iar în 12 februarie 1952 a fost transferat la Paris, unde a fost promovat ca vice-președinte al misiunii catolice române din Europa occidentală și rector al misiunii române din Franța.

La 24 februarie 1954 era paroh al românilor din Paris, iar la 16 iulie 1954 deveni paroh al românilor de rit latin din Franța. Renunță la însărcinările avute în Franța la 1 ianuarie 1955, iar între anii 1955-1961 se stabili temporar la Roma, unde efectua o seamă de cercetări istorice. A fost și crainic la Radio Vatican, din 1957 până în 1960.

În august 1961 Octavian Bârlea plecă din nou în Germania, la mănăstirea călugărițelor *Bunului Păstor* din München, apoi, din 1 noiembrie 1964, a funcționat ca vicar *ad tempus* la Germering, lângă München.

A primit și o seamă de titluri papale: de exemplu, la 26 februarie 1952, a primit titlul de *cameriere segreto di Sua Santità* (camerist-curtean de taină al Sanctității-Sale), iar la 8 ianuarie 1964 a devenit *Prelato domestico di Sua Santità* (prelat familial al Sanctității-Sale). La 18 noiembrie 1961 a devenit capelan al *Cavalerilor de Malta*.

În octombrie 1957 a avut inițiativa formării *Societății Academice Române*, fiind și președintele acestei organizații culturale, principal element polarizator al intelectualității românești din exil. Aceasta a antrenat desfășurarea unor importante activități, membrii ei organizând congrese anuale la Salamanca, Londra, Regensburg, Nijmegen, Padova, Veneția, München, Fribourg, Washington, Roma. La al VII-lea congres al său, ținut în 6-13 septembrie 1963 la Nijmegen, în Olanda, au participat și Mircea Eliade, Vintilă Horea, I. Jianu, I. Drăguțescu, G. Uscătescu, G. Racoveanu, Aron Cotruș, C. Horodniceanu, V. Iasinschi, V. Ierunca, O. Iroaie (de la Universitatea din Palermo), iar la congresul al X-lea de la Salamanca (1966) era invitat și Eugen Ionescu. Din *Societatea Academică Rpmână* nu puteau face parte persoanele legate de interesele Republicii Socialiste România, care aveau o activitate publică în țară, sau acelea care vizitau România folosindu-se de o invitație oficială. În 1969 număra printre membrii de seamă pe Octavian Bârlea – președinte, D. Adameșteanu, C. Drăgan, M. Eliade, A. Rugină, G. Focas, Ph. Jolivet, Al. Ghika, I. Gheorghe, C. Sporea, T. Onciulescu, monseniorul L. Tăutu, N. Dimitrie Sturdza, Mario Ruffini, Gr. Filitti, Radu Enescu, generalul I. Gheorghe. Cerea înscrierea în această societate culturală și scriitorul albanez Ernest Koliqi, profesor de limba și literatura albaneză la Universitatea *Sapienza* din Roma, fost ministru al instrucției publice din Albania.

În decembrie 1967 Octavian Bârlea a inițiat constituirea cercului de fondatori ai *Căsei Culturale Române*, din care făceau parte: principele Franz von Hohenzollern-Sigmaringen, prof. dr. Sebold Braga, Lucia A. Popovici, episcopul Teofil Ionescu, George Acrivu.

Publicațiile și operele

Publicațiile *Societății Academice Române* erau: *Acta Scientiarum Socialium*, *Acta Philosophica et Theologica*, *Acta Philologica* și *Acta Historica*, toate editate prin sârguința și cu ajutoarele economice strânse de monseniorul Octavian Bârlea.

Publicațiile apărute până în 10 iunie 1965 sunt următoarele:

1. *De confessio orthodoxae Petri Mohilae*, Frankfurt, 1948, 227 p.
2. *Ex historia romena: Ioannes Bob Episcopus Fogarasiensis (1783-1830)*, Freiburg i. Br., 1951, 464 p.
3. *Biserica Română Unită între cele două războaie mondiale*, în *Biserica Română Unită*, Madrid, 1952, p. 175-273.
4. *La Roumanie et Rome sous le Prince Alexandru J. Cuza*, în *Societas Academica Dacoromana, Acta Historica*, I, Romae, 1959, p. 101-280.
5. *Die Union der Rumänen (1697 bis 1701)*, în W. de Vries, *Rom und die Patriarchate des Ostens*, în *Orbis Academicus*, Bd. III, 4, Freiburg / München, 1963, p. 132-180, 393-423.
6. *La Proscomidie – L'offrande dans le rite byzantin, son écho sur la communion*, în *Societas Academica Dacoromana, Acta Philosophica et Theologica*, II, Roma, 1964, p. 11-66.
7. A colaborat la întocmirea volumelor *Hommage Card. E. Tisserant*, Louvain, 1955 și la multe alte reviste. La 24 ianuarie 1962 Octavian Bârlea înmâna cardinalului-prefect al Congregației Orientale *monografia* despre monseniorul Vladimir Ghika.

Din iulie-octombrie 1978 Octavian Bârlea a început să publice valoroasa serie a revistei *Perspective*, care înmănunchea în cadrul articolelor conținute aproape întreaga gândire istorică și teologică a autorului, cu alte cuvinte liniile fundamentale ale gândirii sale istorice și teologice. Fragmentul redat în rândurile următoare relatează pe scurt acest lucru: "*Perspectivile doresc să fie o mică insulă de certitudini în mijlocul oceanului de incertitudini ... vreau să fie un radar care să capteze pericolele din depărtare. Vreau să deschidă orizonturi spre îmbunătățirea omului și așa, spre o lume mai bună ... și pentru cei din țara părinților, strămoșilor noștri, cărora vremurile grele de după război le-au impus unele perspective neromânești*" (O. Bârlea, *Perspective*, nr. 1, iulie-octombrie 1978, p. 1).

Această serie de publicații urmărea să deschidă emigrației românești și nu numai ei noi orizonturi culturale și religioase care în România acelor vremuri de prigoană comunistă erau închise aproape cu totul.

Seria revistei *Perspective* a fost continuată până în anul 1996, iar aspectele istoriografice de mai mare importanță le vom analiza, pe cât posibil, în partea a doua a lucrării.

Aspecte din viața și activitatea monseniorului Octavian Bârlea văzute prin prisma documentelor contemporane lui

Scriind cardinalului Eugenio Tisserant la 28 noiembrie 1951, îi relata intenția sa de a continua cercetările istorice privind unirea religioasă a românilor, după ce, în prealabil, tocmai terminase prima parte a activității sale în Germania (unde activa din 1945) și efectuase cercetări în arhivele din Viena. Dorea să publice revista *Îndreptar*, care își propunea să analizeze evoluția angajării românilor în chestiunea unirii religioase. Solicita lui Tisserant, cu care întreținea o amplă corespondență, permisiunea de a studia documentele din *Biblioteca* și arhivele *Secretariatului de stat* al Vaticanului.

Chiar dacă cea mai mare parte a documentelor pe care Octavian Bârlea intenționa să le consulte la Viena fuseseră transportate în secolul trecut la Budapesta (cele privitoare la Transilvania, Ungaria și Iugoslavia) sau au fost distruse în vremea celui de-al doilea război mondial, a reușit să strângă până în 1951 circa 2000 de pagini de documente și 5000 de microfilme.

Credea în oportunitatea integrării istoriei Bisericii Unite românești în istoria celorlalte Biserici orientale. Dorea în același timp să închine întreaga sa activitate istorică pregătirii unirii religioase cu Roma. La începutul anilor '50 considera că este importantă tratarea temei *Austria și Răsăritul creștin în secolul al XVIII-lea*.

Cardinalul Tisserant îl felicita în 16 iunie 1951 pentru volumul dedicat perioadei păstoririi episcopului Ioan Bob (scrisoarea de protocol a Congregației Orientale n. 161/48). Poziția Romei cu

privire la studiile istorice făcute de Octavian Bârlea era concretizată într-o altă frază, cuprinsă în scrisoarea dicasteriului *Pro Ecclesia Orientali*, din 22 iulie 1951: “*nu ne produce neplăceri faptul că Domnia-Voastră prea-cucernică se ocupă în continuare cu studiile privind Biserica Română Unită, care dorește să fie un mijloc de grăbire a reîntoarcerii la Biserica Catholică. De aceea, acceptăm să vă fixați reședința la Viena, unde veți avea ocazia să frecvențați Arhiva de Stat, putând obține sprijinul necesar*” (card. Tisserant).

În primele zile ale lunii iunie 1951 au fost tipărite exemplarele monografiei istorice privind perioada episcopului Ioan Bob, *episcopus Fogarasiensis*, după ce cu doi ani înainte publica lucrarea *De confessio orthodoxae Petri Mohilae*, oferită pentru lectură monseniorului Giovanni Battista Montini de la Secretariatul de Stat (cel care avea să devină papă sub numele de Paul al VI-lea). La 12 aprilie 1951 Octavian Bârlea scria papei din Kronberg (Germania), spunându-i că dorința lui, în calitate de misionar în Germania, este aceea de a pregăti un viitor mai bun Bisericii Catolice din România, ajutând intelectualitatea română refugiată acolo, în special tineretul universitar din Germania, pentru a-și perfecționa studiile. Acestei opere de binefacere îi suprapunea activitatea cultural-religioasă (gazete, cărți, conferințe, ceremonii), cu scopul de a-i apropia pe cei îndepărtați de Biserica Catholică. Spunând aceste lucruri papei, cerea de la dânsul ajutor material, în calitatea sa de capelan-șef al refugiaților români din Germania.

În decembrie 1950 tipărea la Freising primul număr al revistei *Îndreptar – foaie pentru gând și faptă creștinească*, ce-și propunea obiectivul apropiierii dintre catolici și ortodocși.

Octavian Bârlea scria cardinalului Pietro Fumasoni Biondi, prefectul Congregației *Propaganda Fide*, cerându-i aprobarea pentru a studia tentativele lui Alexandru Ioan Cuza de a se apropia de Biserica Romei (decembrie 1950), iar pentru aceasta cerea și papei Pius al XII-lea aprobarea de a consulta fondurile din *Arhiva secretă* a Vaticanului. Era în legătură cu persoanele ce nutreau aceleași idealuri de unitate religioasă, ca de pildă generalul Ion Gheorghe, fost ministru al României și director al ziarului *Patria*, aflat în exil. Acesta vedea unirea religioasă ca o “problemă națională” (14 iunie 1949), exprimându-se astfel într-o conversație avută cu Octavian Bârlea: “*unirea pentru noi, românii, nu e o problemă dogmatică, ci pur administrativă ... Cel mai mare obstacol e inerția și nu se poate face de către clerul ortodox ... Poate veni numai de la un om al statului, care să aibă curajul să ducă misiunea la bun sfârșit ...*”. Acest om politic și colaborator al monseniorului Bârlea dorea, printre altele, înființarea unui partid democrat-creștin în România.

La 23 ianuarie 1950 Octavian Bârlea făcea un raport privitor la luptele pentru primatul în Biserica ortodoxă română din străinătate, relatând poziția mitropolitului Visarion Puiu, care se declara deschis pentru unirea cu Roma. Bârlea insista ca intelectualii ortodocși să-l sprijine, constituind astfel un baraj cultural în fața ofensivei anti-catolice a Bisericii anglicane, care încerca să împiedice o astfel de apropiere. În 1951 monseniorul Aloisie Tăutu elabora statutele *Asociației intelectualilor români din exil*. Numele acestei organizații era *Vinculum Caritatis* și urmărea înfăptuirea unei cât mai mari unități în cadrul refugiaților români.

O interesantă tentativă a regelui Carol al II-lea de a trata problematica unirii religioase cu Roma o arată Bârlea scriind la 11 octombrie 1949 preotului Băbuțiu. Regele României, în tentativa sa de a rezista presiunilor sovietice, pusese pe drum înspre Roma doi episcopi români greco-catolici (I. Hossu și Alex. Nicolescu), împreună cu ministrul Gafencu și Sidorovici. Mareșalul Antonescu l-ar fi întrebat cu acea ocazie pe mitropolitul ortodox N. Bălan: “*ce părere ai de unirea religioasă?*”; răspunsul acestuia ar fi fost: “*nu sunt contrar, dar s-o fac eu!*”

Problema unirii era prezentă și în cadrul ierarhiei ortodoxe de atunci, mai ales în străinătate. De exemplu, Valeriu Leu, protoiereul ortodox din Paris, dorea fondarea unei eparhii ortodoxe în Occident, fiind sprijinit de către Consiliul ecumenic din Geneva, care aprobase această eparhie. Mitropolitul Visarion Puiu se opunea însă. El avea sprijinul catolicilor, pe când Leu era sprijinit de românii din Austria și de către o parte din cei din Germania. Mitropolitul îl avea însă în preajmă pe un om al anglicanilor, preotul Găldău, care reuși să-l ducă în fața autorităților engleze din Londra pentru a-l determina să-și schimbe atitudinea pro-catolică. Între timp, Octavian Bârlea îi scria viitorului papă Paul al VI-lea, din Paris, la 2 februarie 1954, despre scrisoarea de protest trimisă lui Winston Churchill de către românii de acolo, ca reacție la cedarea României în proporție de 90 % în favoarea Uniunii Sovietice. Pe atunci era rectorul Misiunii Române din Paris (1952-1954).

La 9 aprilie 1954, scriind cardinalului Tisserant, îi cerea să fie eliberat din funcția avută la Paris pentru a se retrage la mănăstire. Avusese în prealabil un conflict cu monseniorul Kirk, iar Congregația Orientală luase apărarea acestuia din urmă.

Tisserant îl sfătuia pe Bârlea să se supună și să nu-i judece pe “superiori”. Bârlea îi reproșa lui Kirk faptul de a nu fi dezmințit acuzele care-i fuseseră aduse de către preoții români din Paris. Exista problema administrării misiunii românești de acolo: *ar fi trebuit să fie un român cel care o conducea, sau un străin ?*

Congregația Orientală stabilea, într-o notă trimisă în 1952, că acea misiune urma să fie condusă de către un român, în colaborare cu un reprezentant al acestui “minister” al Vaticanului. Un decret schimba însă situația stabilită în prealabil. Numai un străin, monseniorul Kirk, urma să rămână ca șef al Misiunii române, fiind prevăzut cu puteri depline. Credința, moralitatea, disciplina, ritualul, unirea cu ortodocșii, chemările la preoție și pacificarea românilor urmau să fie guvernate de către acesta din urmă. Pentru conducerea Misiunii, Kirk avea doi consilieri români, care puteau fi numai “auziți”, neputând să decidă nimic în problemele importante. Kirk urma să decidă care ar fi fost problemele importante.

Bârlea a protestat vehement în fața acestei decizii, care așeza în fruntea Bisericii greco-catolice române din exil o persoană străină de realitățile românești, într-o vreme când existau preoți români capabili să îndeplinească o astfel de misiune. Îl acuza, prin urmare, pe monseniorul Kirk de a fi acceptat o astfel de însărcinare: *“pe drumul pe care dumneavoastră ați început să mergeți de acum înainte, eu nu vă pot urma. Conștiința mea îmi spune că aș face un lucru nedemn de Biserica română catolică. Nu doresc să se repete istoria teologului iezuit din secolul al XVIII-lea ... Dacă dumneavoastră doriți să ne ajutați, nu trebuie să încercați a ne umili ... Închei această scrisoare dureroasă cu o mare dorință: aceea de a suferi cât mai mult posibil pentru Biserică”* (Paris, 6 martie 1954). Copia acestei scrisori a ajuns și la Congregația Orientală din Roma și reliefează pe deplin calvarul Bisericii române greco-catolice, persecutată în România și aflată sub tot felul de presiuni în străinătate, unde toți credeau că libertatea e deplină.

Avântul și setea de realizare a emancipării românilor de peste hotare pe care o avea monseniorul Bârlea nu s-a oprit însă la aceste activități. La 30 noiembrie 1953 cerea Congregației Orientale crearea unei eparhii catolice române de rit bizantin pentru Europa și Statele Unite împreună, motivându-se aceasta prin necesitatea creșterii prestigiului Bisericii greco-catolice în străinătate și în fața ortodocșilor și pentru a-i spijini, măcar moral, pe românii aflați în țară. Episcopul trebuia să fie un român, pentru a nu provoca criticile naționaliștilor. El cerea totodată aprobarea intrării sale într-o comunitate călugărească: *“obișnuiesc să privesc acum înspre crearea unei comunități călugărești românești ca înspre un ideal înalt”*.

Atitudinea față de români a monseniorului Kirk nu s-a lăsat mult așteptată: la 23 noiembrie 1953 Bârlea îi scria lui Tisserant despre faptul că acesta a suprimat revista românească *Îndreptar*. La această publicație colaborau: Mircea Eliade, G. Racoveanu, N. Herescu, Sever Pop, E. Panaitescu, Aron Cotruș, iar redactorul era Flaviu Popan. Revista apăruse cu acordul cardinalului Tisserant, la inițiativa lui Octavian Bârlea și Flaviu Popan, din anul 1950 și era acuzată că “nu e catolică”. Bârlea susținea că era o publicație deschisă ortodocșilor, cu scopul apropierii interconfesionale, într-o etapă când nu se întrezărea încă ecumenismul conciliului Vatican II.

Corespondența și strânsa prietenie cu cardinalul Tisserant, filo-român care cunoștea prea bine realitățile din Biserica greco-catolică, au continuat și în anii următori. Perfecționând activitatea *Societății Academice Române*, Bârlea îi cerea acestuia să fie un Mecena al acestei inițiative culturale și religioase, arătând importanța acestei opere pentru *“favorizarea activității membrilor catolici laolaltă cu ortodocșii în cadrul aceleiași societăți, care va contribui la ameliorarea unghiului din care mulți români acatolici au privit Biserica catolică. Aceasta ar fi de folos și viitorului Bisericii catolice din România”* (15 ianuarie 1958).

Această frază reprodușă în rândurile de mai sus nu epuiza însă totalitatea și complexitatea atitudinii credincioșilor ortodocși față de catolicism. În calitatea sa de adevărat ideolog al unirii religioase, Bârlea adăuga, în 8 noiembrie 1956: *“... românii sunt atrași înspre Biserica catolică pentru că speră să aibă de la ea un ajutor în lupta cu comunismul. Cu toate acestea, în masa românilor ortodocși continuă să subziste obstacole pe drumul convertirii la Biserica catolică. Pentru unii, aceasta ar fi un act de slăbiciune, pentru alții ortodoxia este prea legată cu naționalismul pentru a se*

putea despărți. Toți aceștia găsesc un compromis între respectul față de Biserica catolică pentru lupta împotriva comunismului și reținerile din domeniul intim, religios.

Ortodoxii din străinătate s-au bucurat de suprimarea legală a acestei Biserici din România. La fel ca în polemica dintre protestanții și catolicii din Germania secolelor trecute, ei văd în Biserica Unită o sciziune a poporului român. Cred că nu aș greși dacă aș afirma că, ortodoxii în general, au rezerve în ceea ce privește nașterea Bisericii Unite. Ei trăiesc într-o certă contradicție: pe de o parte, au respect față de preoții români uniți, căci vin de bună voie în compania lor; pe de altă parte, același respect nu se verifică în atitudinea de ordin național față de Biserica Unită. Ierarhia română ortodoxă din America persistă în a nu recunoaște existența Bisericii române unite.”

Pentru a combate o serie de teze anticatolice susținute de către istoricul ortodox Silviu Dragomir în lucrarea *Istoria dezrobirii religioase a românilor din Transilvania*, Bârlea intenționa să scrie o istorie a întregii Biserici răsăritene din sud-estul Europei în secolul al XVIII-lea. Bârlea credea că lucrarea lui Dragomir ar fi oferit structura ideologică a întregii ofensive dezlănțuite de către mitropolitul Transilvaniei, Nicolae Bălan, împotriva Bisericii greco-catolice. În scrisoarea trimisă în 27 aprilie 1970 lui P. Mosconi (pro-nunțiu) răspundea la ofensiva anti-catolică a lui Silviu Dragomir prin fraza: *“această bătălie a fost deja purtată de către Al. Grama și A. Bunea, în cartea Cestiuni din dreptul și istoria bisericii românești unite, I-II, Blaj, 1893. Vorbind cu profesorul Francisc Pall de la Universitatea din Cluj în acel an, făcându-i aluzie despre opera paleografică a lui Silviu Dragomir (în care se voia demonstrarea falsificării de către iezuiți a documentelor sinoadelor de unire a românilor cu Roma), acesta a arătat că nu prea ține seama de acea scriere. Unirea făcută de către români între 1697-1701 e un fenomen complex. Autenticitatea semnăturilor nu consistă atât în scrierea numelor, cât în sigiliile puse lângă acestea. Greutatea deciziei românești luate în sinodul de unire nu e constituită doar din semnificația textului latin, ci mai mult din cel românesc”* (27 aprilie 1970).

Documentele pe care le-a strâns pentru a scrie pomenita lucrare proveneau din arhivele *Propagandei* (“Acta...”, “Scrittura riferite nelle congregazioni nel periodo 1687-1780”), din Arhivele secrete ale Vaticanului (*L’Archivio della Sacra Congregazione Concistoriale, Arch. Della Nunziatura di Vienna, di Venezia*, din seria *Germania 1687-1706*), din Arhivele ministerului de externe din Paris (volumele “Transilvania”, privitoare la revolta maghiară din 1701) și din biblioteca Institutului Oriental din Roma, unde consultase revistele românești.

Cardinalul Tisserant, vechiul susținător al monseniorului Bârlea, a recomandat în scris, la 1 iunie 1961, *Societatea Academică Română* și pe conducătorul acesteia, cardinalului R. J. Cushing din Boston. Se referea la realitatea structurală a organizației apărute în 1957 din inițiativa lui Bârlea și care urmărea propășirea adevăratei culturi românești. Societatea grupa la acea dată în jur de 200 de membri, cei mai de seamă oameni de cultură și de știință români din afara țării. Tisserant cerea personal cardinalului suma de 5000 \$ pentru acoperirea costului tipăririi a trei volume cuprinzând articole cu conținut istoric, teologic, filosofic și filologic ce urmau a fi elaborate în cadrul acestei organizații.

El spera că Bârlea va fi ajutat și de către succesorul său, aflat la conducerea Congregației Orientale, exprimându-se în 26 decembrie 1960 astfel: *“aș dori să sper că Prea-Ilustrul meu succesor a înțeles deja, din acele volume, importanța acțiunii pe care a voit s-o exercite în favoarea culturii elementelor refugiate ale națiunilor gârbovite sub jugul marxist de dincolo de cortina de fier. Am admirat tonul științific al studiilor publicate și nu pot decât să mă fericesc, împreună cu dumneavoastră, care sunteți sufletul acestei activități științifice”*.

La 26 iulie 1960 monseniorul Bârlea cerea Congregației Orientale reînnoirea permisiunii celebrării oficiilor liturgice (așa-numitul “celebret”) dar, spre marea sa surpriză, răspunsul transmis prin intermediul monseniorului Giovanelli a fost negativ. În această interdicție a permisului de celebrare, cardinalul Tisserant, prietenul său, vedea o tentativă de a-l lovi pe el și nu numai pe monsenior: *“ceea ce ei fac împotriva dumneavoastră e o adevărată persecuție, dorind să mă lovească pe mine”*.

Rectorul colegiului *San Giovanni Damasceno*, Antonio Wujts S.J., reproșa la rândul-i monseniorului Bârlea și *Societății Academice Române* faptul de a se fi angajat în politică. La sfatul nunțiului apostolic O’Hara, expulzat de la București, Bârlea se angajase să nu intre în politică, un lucru acceptat de către el și reliefat în scrisoarea trimisă sus-numitului rector, în 5 octombrie 1960.

Bârlea, de pildă, nu vedea cu ochi buni adeziunea în masă a Bisericii Unite la Partidul Național Român după primul război mondial, chiar dacă acest lucru putea fi justificat înainte de anul 1918. Nu mărturisea crezul vreunui partid, însă era un anticomunist convins. Accentua în schimb rolul

Societății Academice Române, în condițiile în care aceasta putea reprezenta interesele unei minorități refugiate, despărțite de propria țară și care nutrește speranța în ajutorul generos al Bisericii Catolice.

Activitatea acestei organizații conduse de Octavian Bârlea s-a concretizat în:

- a) publicații cu caracter științific sau literar-artistic;
- b) întruniri de studiu pe secțiuni;
- c) cicluri de conferințe, mostre și concerte;
- d) congrese;
- e) adunări generale.

Congresele *Societății Academice Române* au fost următoarele: 1) Roma 1957 – “Latinită”, 2) Mainz 1958 – “Kultur und Freiheit”, 3) Strasbourg 1959 – “Unité nationale et communauté européenne”, 4) München-Etfa 1960 – “Rumänien zwischen West und Ost”, 5) Veneția 1961 – “Crisi di umanità”, 6) Londra 1962 – “Engagement and Responsibility”, 7) Nijmegen 1963 – “Culture universelle et originalité nationale”, 8) Regensburg 1964 – “Die Donau - gestern und heute”, 9) Fribourg 1965 – “Unité dans la diversité”, 10) Salamanca 1966 – “Romanidad, Hispanidad, Rumanidad”, 11) Roma 1967 – “Storia e valori perenni”, 12) Salzburg 1968 – “Kultur und Zivilisation in europäischen Südosten”¹.

Publicațiile *Societății Academice Române*, baza ei socială și, mai ales, succesul în rândul emigrației românești, teama de eventualele implicații politice ale Bisericii Catolice prin intermediul ei, nu puteau să nu stârnească suspiciunea forurilor bisericești romane, respectiv Congregația Orientală. Într-o scrisoare trimisă de monseniorul Spina i se cerea monseniorului Bârlea să nu mai fie președintele și membrul *Societății*: “nu convine să aveți două responsabilități” (Bârlea era pe atunci și directorul secțiunii românești de la Radio Vatican). Această poziție putea să însemne însă sfârșitul activității atât de fructuoase a *Societății Academice Române*. Monseniorul Cristea îl sprijinea ca să poată rămâne în continuare, scriind despre aceasta monseniorului Mario Brini, secretarul Congregației Orientale, pentru a înlătura acuzele aduse membrilor *Societății Academice Române* (clasicele învinuiri de “josnică moralitate”).

La 22 iulie 1960 Bârlea se afla în audiență la cardinalul Tisserant, la Biblioteca Vaticanului, iar acesta din urmă îi comunica cererea făcută de el cardinalului Cicognani de a-i permite lui Bârlea activitatea în calitate de director al *Societății Academice Române*, pentru a se evita ca aceasta să ajungă în alte mâini decât cele ale Bisericii. Între timp, el își anunțase deja demisia din funcția de director al *Societății Academice Române*, în ultimul buletin al *Societății*. Intervențiile făcute și-au dat rodul, din moment ce, într-o decizie a Secretariatului de Stat al Vaticanului din 21 septembrie 1967, se comunica alocarea de către papă a sumei de 200 000 de lire pentru sprijinirea *Societății Academice Române* (decizie repetată în 1959, 1965 și 1966).

Opera și concepția istorică

Citind înșiruirea anumitor aspecte din viața monseniorului Bârlea se pot observa cu ușurință trăsăturile profilului istoric al operelor sale, pârghiile care au determinat elaborarea principalelor sale creații și analize istoriografice. E un istoric militant al etniei și confesiunii sale, obiectiv în relatarea faptelor și în determinarea conținuturilor de mai mare importanță care au marcat evoluția Bisericii Unite din Transilvania și România. A recunoscut, îndată ce i s-au oferit ocaziile, scopul bisericesc care l-a animat: e vorba de sprijinul și apologia făcută unirii cu Roma a românilor. Pornind de la aceste premise, devine mai ușor de înțeles dublul caracter al concepției sale istorice: *acela de analiză a resorturilor subtile ale istoriei ecleziastice a românilor* și, în al doilea rând, *promovarea îndârjită a idealului de unitate religioasă sub egida Bisericii apusene (în condițiile nealterării ritului bizantin)*.

Într-o etapă istorică ce se caracteriza prin prăbușirea aproape cu totul a Bisericii Unite din România, Bârlea încerca să continue filonul mișcării cultural-istorice și religioase pro-unioniste, în Occidentul “liber”, lovindu-se, după cum am văzut, de toate piedicile impuse de birocracia apuseană, într-o etapă când nu se ivise încă suflul înnoitor al conciliului Vatican II.

¹ Din cauza vastității materialului documentar, nu am intenționat să ofer în această primă parte întreaga activitate a *Societății Academice Române*, care urmează a fi studiată într-o etapă ulterioară.

Contribuția sa istoriografică este extrem de importantă pentru amândouă bisericile "naționale" românești, am zice chiar și pentru istoria civilă, datorită conexiunilor reciproce între cele două discipline.

Ar fi extrem de dificilă analizarea în parte a tuturor operelor cu conținut istoriografic, de aceea ne vom limita la delimitarea și la descrierea ideilor de bază pe care se clădește întregul edificiu al scrierilor sale.

1) Problematika ecumenismului

Numărul al III-lea din colecția revistei *Perspective* (anul V, ianuarie-iunie 1983) dorea să trateze chestiunea raporturilor interconfesionale, văzute din prisma contribuției ierarhilor și istoricilor Bisericii Unite. Ecumenismul în sine a constituit apanajul preferențial al orientărilor din Biserica latină occidentală. Or, această trăsătură dominantă în Apusul catolic de după conciliul Vatican II, Bârlea o aplică din plin Bisericii române unite încă de la începuturile existenței sale: "nu se cade oare ca tocmai în spațiul românesc să privim mai îndeaproape la istoria Bisericii Române Unite – care e toată, începând de la Unirea din 1700, o istorie a ecumenismului –, ca de acolo să scoatem orientări pentru prezent? ... Dar n-ar fi oare foarte folositor, chiar și pentru Ierarhia ortodoxă de azi, de a ne opri măcar la capitolele mai de seamă ale istoriei acestei Biserici – capitole care au făcut epocă în istoria Românilor – pentru a scoate la lumină filonul de aur al ecumenismului de atunci?"². Cu alte cuvinte, ecumenismul este văzut ca o prezență vie în spațiul românesc, cu mult timp înainte de realizările datorate întâlnirilor inter-bisericești din ultimele trei decenii ale secolului XX.

E interesantă prisma ecumenică prin care Bârlea deosebește cele patru momente fundamentale din istoria Bisericii Unite: a) corifeii Școlii ardelene (sau ai renașterii românești) de la sfârșitul veacului al XVIII-lea; b) renașterea politică a românilor, odată cu generația de la 1848; c) unirea de la 1918 și d) persecuția împotriva greco-catolicilor, din 1948.

Bârlea îi reproșă lui N. Iorga în primul rând faptul de a nu fi descoperit și evidențiat valența ecumenică a corifeilor și carența de documentație în analizarea conflictelor dintre ei și episcopul Bob³.

Chestiunea ecumenismului a fost, după părerea lui Bârlea, unul din mobilele conflictului dintre Bob și corifeii, un fapt neevidențiat de Iorga și de către istoricii uniți. Doar Ioan Lupaș⁴, după părerea lui Bârlea, descoperise sensul ecumenic al conflictului dintre corifeii și Bob, în articolul *O încercare de reunire a Bisericilor românești din Transilvania la 1798*⁵, cu toate că era animat de confesionalismul de tip răsăritean ce vedea în aceste inițiative unioniste o catolicizare a românilor. În concepția lui Lupaș, românii ar fi optat mai degrabă pentru ortodoxie. Cu toate acestea, Bârlea a observat că istoricii laici din România au făcut o analiză mult mai adecvată a acțiunilor și operelor corifeilor renașterii culturale românești decât au făcut-o cei din rândurile clerului ortodox: "expunerea profesorilor laici, deși au trăsături de drame, sunt mai obiective. Nu ar reieși oare de aici că intelectualii ortodocși români ar fi mai aproape de ecumenism decât Arhieriei Bisericii Ortodoxe Române?"⁶.

Critica ascuțită a monseniorului se îndreaptă însă și înspre Biserica latină sau, mai direct, înspre conducerea Imperiului austriac - instituții ce susțineau în secolele XVII și XVIII, după părerea sfinției sale, o politică de subordonare a Bisericilor unite cu Roma. E adeptul unui dublu ecumenism: acela dus de către uniți cu Biserica de rit latin, iar în al doilea rând, cu ortodocșii separați de Roma.

Modelul florentin al unirii religioase, pe care-l admira, după părerea sfinției sale a reușit să se impună definitiv în raporturile dintre cele două rituri îndeosebi după desființarea ordinului iezuit în 1773. Aceasta însă a fost rezultatul luptei lui Inochentie Micu, Petru Pavel Aron și a tulburărilor antiunioniste datorate călugărilor Visarion Sarai și Sofronie, care au marcat profund autoritățile habsburgice din Transilvania.

² O. Bârlea, *Biserica română Unită și ecumenismul Corifeilor Renașterii culturale*, în *Perspective*, nr. 3-4, ianuarie-iunie 1983, an V, p. 5.

³ *Ibidem*, p. 7-8.

⁴ I. Lupaș, *Studii, conferințe și comunicări istorice*, I, București, 1927.

⁵ O. Bârlea, *op. cit.*, p. 20.

⁶ *Ibidem*, p. 21.

2) Chestiunea unirii de tip românesc (1697-1700) și unirea de tip vienez (1701)

Octavian Bârlea a definit istoria Bisericii Unite drept istoria implantării principiilor sinodului de la Florența în spațiul românesc și a îndepărtării concepțiilor Conciliului Lateran IV (1215), ce stabileau o poziție de inferioritate a ritului bizantin față de cel latin⁷.

În timp ce istoriografia laică analiza unirea cu Roma prin prisma unicității ei, nedeosebind diversele curente din interiorul acestei Biserici, Octavian Bârlea a distins două opinii și luări de poziție ce o caracterizau: 1) “unirea dintâi” și 2) “unirea cea de-a doua”, respectiv cea care slujea interesele Vienei imperiale. Prima unire ar dori să reflecteze viziunea ierarhilor Teofil și Atanasie Anghel și era de tipul celei înfăptuite de către grecii din posesiunile venețiene, cunoscută la București și în Fanar, aprobată de către Brâncoveanu⁸.

Al doilea model de unire, care a atras după sine reconsacrarea episcopală a lui Atanasie Anghel, provoca reacția firească a lumii ortodoxe, ce vedea Sfânta Taină a hirotonirii episcopilor bizantini nerecunoscută de către romano-catolici și aceasta contrar Sinodului din Florența. Istoricul critica de altfel și sistemul “patronatului” Vienei exercitat asupra Bisericii Unite prin intermediul mitropoliei de Esztergom, de care depindea episcopia de Alba Iulia. Era un sistem aplicat din plin în acea vreme de către Spania sau Portugalia în coloniile din America sau din Asia, ce împiedica ridicarea ierarhiilor locale și legăturile ierarhice directe cu Roma.

Mișcarea “unirii celei de-a doua”, în care Bârlea vede izvorul tulburărilor și nemulțumirilor izbucnite între credincioșii greco-catolici, a început să se manifeste mai din plin odată cu numirea episcopului Ioan Giurgiu Pataki, după moartea lui Atanasie Anghel în 1713. El provenea din rândurile clerului latin și impunea la Făgăraș schimbări în Sfânta Liturghie (schimbarea *epiclezei*). Faptul în sine atrăgea reacția clerului local și constituirea din nou a unei biserici despărțite de Roma în Transilvania⁹.

“Unirea cea dintâi” trebuia să țină piept simbiozei, penetrării și practicării elementelor liturgice sau a formelor de pietate venite din Occidentul latin al reformei tridentine. Cu alte cuvinte, era o mișcare de rezistență în fața pericolului creării unui rit hibrid, în condițiile în care Biserica Occidentală nu era încă preocupată de păzirea și valorificarea integrală a autenticelor valori ale tradiției răsăritene. La aceasta se adăuga spiritul epocii, în plinul avânt al Reformei catolice și al mentalității de tip baroc, victorioase în centrul Europei – elemente care, luate împreună, favorizau latinizarea Bisericilor unite răsăritene.

Autorul nostru confundă, și pe bună dreptate, tradiționalismul oriental cu lupta de emancipare a românilor din Transilvania în fața “stărilor” și religiilor privilegiate. Ceea ce-l deosebește de literatura istorică “militantă” și confesională a altor autori din Biserica Unită este faptul de a fi integrat mișcarea națională a neamului său în rezistența adepților “unirii celei dintâi”. Nu-i opune pe uniți ortodocșilor, iar aceasta nu de dragul unui ecumenism de fațadă, ci pentru faptul că cele două tabere se regăseau suferind împreună în fața absolutismului Vienei și a stărilor privilegiate transilvănene. Așa ne explicăm de ce Inochentie Mîcu e văzut de Bârlea, de exemplu, ca “episcop al tuturor românilor din imperiu”.

⁷ *Ibidem*, p. 29. Pe tărâm național această opoziție de nuanță teologică e relaționată la nivelul emancipării națiunii române și la stabilirea egalității depline cu națiunile occidentale: “ca o istorie a scoaterii unei Biserici particulare și a unei națiuni din degradarea unei îngustimi medievale, pentru a o ridica la nivelul vieții moderne”.

⁸ Cităm datele privind poziția lui Brâncoveanu, care reiese din scrisoarea franciscanului conventual Elia Mateianici trimisă nunțului din Austria: “monsieurul nunțiu din Germania, cu scrisoarea lui din 31 mai trecut (1698), aduce la cunoștința Eminenței Voastre că i s-a arătat de către un oarecare Elia Mateianich de S. Giovanni, minorit conventual din Valahia, călugăr, după cum se spune, foarte zelos și cu credit la Curtea Împăratului, că găsește la principele Valahiei o dispoziție particulară de a veni la unirea cu Roma, cu toată provincia aceea și că ar avea asupra acestor lucruri argumente clare de la același principe, nu numai din discursuri private ținute cu acel părinte, cu ocazia conjuncturii când a fost trimis de către Curtea din Viena pentru a-l lămurii să fie devotat total Maiestății-Sale Crăiești, dar și cu publice manifestări, dând o considerabilă danie pentru construirea unei biserici catolice și, repetând oferta, o specială asistență în direcția intereselor acelorași”.

⁹ *Ibidem*, p. 35-38.

3) Iluminismul și ideile corifeilor Școlii ardelenne

Oamenii de cultură români ce s-au format în ambianța universitară vieneză au fost analizați în trăsăturile fundamentale ale gândirii lor tot prin prisma unirii religioase. După părerea autorului, Viena ar fi provocat deschiderea călugărilor de la mănăstirea “Sfintei Treimi” din Blaj înspre noile curente iluministe din imperiu, fără a le cădea prea mult sub influență.

Cealaltă dimensiune a formării lor intelectuale o constituia influxul Romei. Nu sunt văzuți însă ca adepți ai ideilor naturaliste, panteiste sau deiste din *Aufklärung*-ul german, ci ai unui creștinism catolic fervent. Nu erau niște *iluminiști* în sensul orientării lui Lessing sau Goethe, Rousseau sau Voltaire, ci niște *luminați*. Tipul acesta de “luminație” prezintă, în concepția lui Bârlea, toate caracteristicile creștinismului oriental, ei fiind niște îndrăgostiți de tradiția neamului românesc. Preocupările lor de bază erau două: a) *unitatea neamului românesc (realizată cu ajutorul unirii religioase ce favoriza emanciparea)* și b) *ridicarea culturală și națională a românilor din Imperiul austriac, într-o manieră cât mai desăvârșită.*

Între poziția corifeilor, persoane cu perspective mult mai ample la nivel ideologic și ecleziastic decât ierarhia supusă Vienei, și atitudinea susținătorilor “unirii celei de-a doua” distingem o prăpastie care se dorea a fi depășită prin suferințele celor care doreau cât mai largă autonomie și libertate a românilor transilvăneni. Ortodoxia cea dintâi, opunându-se, ca și în cazul Bisericii Unite, ortodoxiei celei de-a doua (antiecumenică), se folosea de “luminații” Blajului pentru a clădi împreună o unitate cât mai deplină în fața privilegiilor stărilor transilvănene, întâlnindu-se pe terenul neutru al culturii, tinzând împreună la zugrăvirea imaginii “românului-Romanul desăvârșit”, într-un perfect cadru de romantism istoricizat. Făgașul pe care Biserica Unită se îndrepta de la sfârșitul secolului al XVIII-lea încoace monseniorul Bârlea îl vede caracterizat de aceeași tendință misionară înspre readucerea la unitate a ortodocșilor, dar prin două metode separate: prima era aceea a “luminației” studioșilor Blajului, Samuil Micu, Ioan Para, Grigore Maior, Petru Maior, Gheorghe Șincai, iar a doua se constituia din intransigența unor ierarhi de tip despotic, precum Ioan Bob sau Ioan Lemeni. Nu e întâmplătoare concluzia istoricului despre drama dinamismului ridicării românilor ca națiune, conținută deja în premisele unirii religioase de la 1700¹⁰.

Denumirea de “iluminiști” dată cărturarilor Blajului o vede inacceptabilă pentru simplul motiv al deosebirilor structurale și ideologice între poziția lor și preceptele iluminismului european, ea neputând fi aplicată decât intelectualității de la sud și est de Carpați, formată în ambianța universitară franceză. Teologia era la baza formării intelectuale a scriitorilor și istoricilor uniți, nu literatura sau științele naturale.

Creația și contribuțiile istorice ale monseniorului Bârlea reflectă pe de-a-ntregul coloratura confesională a devenirii și afirmării românilor ca națiune, nu epuizează unghiurile din care ar putea fi privită, pe tărâm bisericesc, istoria Transilvaniei din ultimele trei secole. Rămâne de analizat încă felul în care poate fi determinată influența învățământului teologic scolastic asupra gândirii și activității corifeilor Școlii Ardelenne, sau, mai precis, regăsirea românilor, indiferent de coloratura confesională, la o răscruce a mișcărilor de idei, a întrepătrunderii monolitului gândirii simbolice răsăritene cu spiritul raționalist occidental, expresie a unui alt tip de civilizație spirituală.

LUCIAN PERIȘ

¹⁰ *Ibidem*, p. 235-236.

MONSIGNOR OCTAVIAN BÂRLEA
– A LIFE IN THE SERVICE OF THE CHURCH AND ITS HISTORY –
(Part I)

SUMMARY

The author is providing a succinct presentation of Monsignor Octavian Barlea's biography with special reference to his research studies and scientific and organisational activity performed in order to support the Uniate Romanian Church and the Romanians from exile in the West of Europe. It is especially underlined his activity as an editor and author of a number of influential magazines as well as his activity as founder and president of the Romanian Academic Society.

His activity as a historian is basically analysed from the point of view of the ecumenical message with Monsignor Octavian Barlea's work conveys, the emphasis being on the work *The Uniate Romanian Church and the Ecumenism of the Leaders of the Cultural Rebirth*, the most representative to the démarche of illustrating a new point of view over the history of the Greek-Catholicism in Romania, capable at the same time to generate a real bond between the two national churches of the Romanians, the Uniate and the Orthodox, ideal to those fulfilment Monsignor Barlea worked incessantly.